

Saksnr. 23/4109

17.02.2026

# **Høringsnotat - endringer i vareførselslovens bestemmelse om tollmyndighetenes adgang til å kreve politiattest**

## Innhold

|       |                                                                               |    |
|-------|-------------------------------------------------------------------------------|----|
| 1     | Innledning og sammendrag .....                                                | 3  |
| 2     | Bakgrunn .....                                                                | 3  |
| 3     | Gjeldende rett .....                                                          | 4  |
| 3.1   | Generelle krav i politiregisterloven .....                                    | 4  |
| 3.2   | Tolletatens adgang til å kreve politiattest ved ansettelse i Tolletaten ..... | 5  |
| 3.2.1 | Ansatte som ivaretar arkivhåndtering og informasjonssikkerhetssystemer        |    |
|       | 6                                                                             |    |
| 4     | Departementets vurderinger og forslag .....                                   | 6  |
| 5     | Økonomiske og administrative konsekvenser .....                               | 9  |
| 6     | Ikrafttredelse .....                                                          | 10 |
| 7     | Forslag til lovendring .....                                                  | 10 |

## **1 INNLEDNING OG SAMMENDRAG**

Finansdepartementet foreslår endringer i vareførselsloven § 1-4 første ledd om tollmyndighetenes adgang til å kreve fremleggelse av politiattest i forbindelse med tilsettinger. Etter forslaget vil Tolletaten få hjemmel til å kreve politiattest også fra andre personer som utfører oppgaver for tollmyndighetene.

Tolletaten har i dag hjemmel til å kreve fremleggelse av ordinær, utvidet og uttømmende politiattest i forbindelse med ansettelse, jf. vareførselsloven § 1-4 første ledd. Adgangen til å kreve politiattest omfatter ikke personer som utfører oppgaver for Tolletaten uten å være ansatt i Tolletaten. Adgangen omfatter heller ikke virksomhetene hvor disse personene er ansatt. Personer som utfører oppgaver for Tolletaten, kan ha tilgang til de samme lokalene og systemene som Tolletatens egne ansatte, og vil kunne utføre tilsvarende oppgaver som ansatte i Tolletaten. I tillegg kan personer som arbeider for tjenesteleverandører som Tolletaten benytter, ha tilgang til Tolletatens lokaler eller systemer. Også for slike personer kan det være behov for å kreve politiattest.

Departementet foreslår derfor en endring i vareførselsloven § 1-4 første ledd, som gir Tolletaten hjemmel til å kreve politiattest fra eksterne personer som utfører oppgaver for tollmyndighetene eller for tollmyndighetens tjenesteleverandører.

## **2 BAKGRUNN**

Adgangen til å kreve politiattest ved ansettelse i Tolletaten er begrunnet i de særlige forholdene ved vareførselskontrollen. Dette er nærmere omtalt i Prop. 1 LS (2017–2018) s. 218:

«Tolletaten har et bredt ansvarsområde. Gjennom etatens virksomhet får mange ansatte tilgang til sensitive opplysninger om blant annet arbeidsmetoder i kontrollvirksomheten, planlagte kontroller og bemanning. I tillegg er mange ansatte gjennom sitt arbeid i direkte befatning med ulovlige varer og våpen. Noen ansatte deltar også i Tolletatens samarbeid og informasjonsutveksling med andre

nasjonale og internasjonale myndigheter som politiet og Europol. Adgang til bruk av politiattest er viktig for å sikre at de som tilsettes i etaten er godt egnet for oppgavene.»

Dagens hjemmel i vareførselsloven § 1-4 gir ikke Tolletaten anledning til å innhente politiattest fra personer som er ansatt hos en eksterne tjenesteleverandører, men som utfører oppgaver i Tolletaten. Dette er en uensartet gruppe personer som har sitt faste eller midlertidige arbeidssted hos Tolletaten, og som dermed kan ha adgang til lokaler og ulike IT-systemer. Eksempler på slike personer er innleide konsulenter, vaktmestre, renholdere, håndverkere og byggforvaltere.

Personer som utfører oppgaver for Tolletaten kan få tilgang til sensitiv og taushetsbelagt informasjon, enten fra systemene selv eller for eksempel ved observasjon av rutiner på operasjonelle steder.

### **3 GJELDENDE RETT**

#### **3.1 Generelle krav i politiregisterloven**

Vandelskontroll kan bare foretas når den har hjemmel i lov eller i forskrift gitt i medhold av lov, jf. politiregisterloven § 36 første ledd. Opplysninger fra vandelskontrollen gis vanligvis som politiattest. Politiattesten kan inneholde opplysninger om hvorvidt en fysisk eller juridisk person har vært ilagt straff eller andre strafferettslige reaksjoner eller andre tiltak som følge av lovbrudd, eller er under straffeforfølgning, jf. politiregisterloven § 36 første ledd nr. 1.

Politiregisterloven § 37 gir anvisning på de formål som kan begrunne bestemmelser om krav om politiattest. Bestemmelsen gir ikke i seg selv hjemmel for å utstede politiattest, men indikerer til hvilke formål det bør utstedes hjemler for politiattest. I Ot.prp. nr. 108 (2008–2009) side 311 uttales det følgende:

«Det må foretas en vurdering av om det er nødvendig med et nytt hjemmelsgrunnlag for politiattest og om et slikt grunnlag er naturlig ut fra sammenhengen i regelverket om politiattester for øvrig. Likeså må det ses hen til om det finnes andre mer hensiktsmessige virkemidler man kan bruke. Tilsvarende må det i valget mellom de ulike former for politiattest foretas en konkret vurdering av hvilke opplysninger som er nødvendig og relevante å anmerke for å ivareta det aktuelle formålet med vandelskontrollen, jf. også de prinsippene som følger av EMK artikkel 8.»

Flere av formålene i politiregisterloven § 37 er relevante for tollmyndighetene. Mest relevant er politiregisterloven § 37 første ledd nr. 6, som angir at politiattest kan brukes for å utelukke personer fra stilling, virksomhet, aktivitet eller annen funksjon dersom det er fare for at en person på ny vil begå lovbrudd. Det uttales i Ot.prp. nr. 108 (2008–2009) side 313:

«Her tenkes det både på utelukkelse av personer som bevisst sikter seg inn mot et yrke eller en posisjon hvor de kan videreføre sin kriminelle aktivitet, men også på situasjoner hvor det er fare for at vedkommende på grunn av tidligere straffbar virksomhet vil kunne begå en ny straffbar handling. Som eksempel kan nevnes en person som er straffet for tyveri og som planmessig søker stilling som vekter for å få tilgang til bedrifter og virksomheter hvor han kan fortsette sin vinningskriminalitet.»

### **3.2 Tolletatens adgang til å kreve politiattest ved ansettelse i Tolletaten**

Vareførselsloven § 1-4 første ledd regulerer adgangen til å kreve politiattest ved ansettelse i Tolletaten. Det følger av Prop. 237 L (2020–2021) side 39 at hjemmelen er begrunnet i de særlige forholdene ved vareførselskontrollen, og skal sikre at de som ansettes, er godt egnet for oppgavene. Bestemmelsen gjelder kun ved ansettelse.

Hovedregelen er at tollmyndighetene kan kreve ordinær politiattest dersom det er behov for det. Utvidet og uttømmende politiattest kan bare kreves ved ansettelse i særskilte stillinger. Som særskilte stillinger anses i praksis tollfaglige stillinger og stillinger i Tolletatens etterretningsenheter, samt enkelte lederstillinger.

Tollmyndighetenes adgang til å kreve utvidet og uttømmende politiattest er begrunnet i hensynet til samfunnets tillit til etatens virksomhet og utviklingen med bruk av organiserte nettverk ved ulovlig innførsel av varer. Annet ledd gir anvisning på hvilke forhold tollmyndighetene skal ta hensyn til ved vurderingen av om det skal kreves politiattest, og i tilfelle hvilken type politiattest. Forhold som skal vurderes er blant annet stillingens art, omfang og varighet, hvilke rettigheter og plikter som ligger til stillingen og hvilke oppgaver som skal utføres.

Det må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle hvilken betydning eventuelle anmerkninger på politiattesten skal få.

### **3.2.1 Ansatte som ivaretar arkivhåndtering og informasjonssikkerhetssystemer**

Politiregisterforskriften kapittel 34 regulerer bruk av politiattest på områder uten lovregulering. Etter § 34-9 første ledd kan det utstedes uttømmende og utvidet politiattest til personer som skal ansettes i virksomhet som ivaretar arkivhåndtering og informasjonssikkerhetssystemer for offentlige og private virksomheter, når det er nødvendig av sikkerhetsmessige hensyn.

Bestemmelsen gjelder kun for «personer som skal ansettes».

## **4 DEPARTEMENTETS VURDERINGER OG FORSLAG**

Departementet mener hjemmelen for å innhente politiattest ved ansettelser etter vareførselsloven § 1-4 første ledd bør utvides til også å gjelde personer som utfører arbeid eller oppgaver for tollmyndighetene eller for en tjenesteleverandør for tollmyndighetene.

Kravet om politiattest ved ansettelser i Tolletaten er begrunnet i «de særlige forholdene ved vareførselskontrollen», jf. Prop. 237 L (2020–2021) side 39. De særlige forholdene ved vareførselskontrollen gjør seg gjeldende ikke bare ved ansettelser, men også når andre personer utfører oppgaver for Tolletaten, enten etter avtale med etaten eller gjennom en tjenesteleverandør. Etter departementets syn er det ingen grunn til å operere med lempeligere krav til egnethet for innleid personell når disse gis tilgang til de samme systemene og lokalene som de ansatte.

Til sammenligning er det i politiloven § 18 annet ledd hjemmel til å kreve uttømmende og utvidet politiattest fra personer som utfører arbeid eller tjeneste for politiet. Tor-Geir Myhrer skriver i sin lovkommentar følgende:

«Behovet for å kunne kontrollere vandelen til slikt personell viste seg først på dataområdet [...], men omfatter i dag en ganske uensartet gruppe. En gruppe er de som er ansatt hos andre, men som likevel har sitt faste arbeidssted hos politiet. Dette kan være personell som utfører vaktmestertjenester og vedlikehold i politiets bygninger, personell innleid for å gi teknisk support til datasystemer, renholdere og personell som drifter kantinen. En annen gruppe er de som er innleid for et kortvarig oppdrag, f.eks. ombygging av lokalene [...]. Grensen vil her gå ved oppdrag som varer så vidt lang tid at det ikke er praktisk at de passes på av ansatte mens oppdraget utføres.»<sup>1</sup>

Også i Tolletaten vil det være behov for å innhente politiattest for personer som utfører oppgaver for Tolletaten uten å være ansatt.

Som det fremgår i punkt 3.1 ovenfor, gir politiregisterloven § 37 første ledd anvisning på formål som kan begrunne bestemmelser om krav om politiattest. Som for de ansatte i Tolletaten, vil formålet i § 37 første ledd nr. 6 være mest relevant også for personer som

---

<sup>1</sup> Myhrer, Tor-Geir, *Politiloven*, Lovkommentar (2022) side 328.

utfører oppgaver for Tolletaten uten å være ansatt. Etter bestemmelsen kan politiattest brukes for å utelukke personer fra stilling, virksomhet, aktivitet eller annen funksjon dersom det er fare for at en person på ny vil begå lovbrudd.

Enkelte arbeidsoppgaver hos tollmyndighetene gir tilgang til sensitive opplysninger som kan brukes for kriminelle formål. I tillegg er det en risiko for at konkurranse-sensitive opplysninger knyttet til næringslivet kan komme på avveie. Å opprettholde god sikkerhet for disse opplysningene er viktig for Tolletatens tillit hos næringslivets aktører.

Tolletaten har organisatoriske sikkerhetstiltak knyttet til innleid personell som gis adgang over lengre tid. Etaten har imidlertid ingen hensiktsmessige virkemidler som er egnet til å utelukke personer det er risiko for at vil begå nye straffbare handlinger. Politiattest er ment som et supplerende tiltak som kan innføres når personer gjør oppgaver for Tolletaten uten å være ansatt, og der dette er vurdert som nødvendig.

Kravet om nødvendighet og relevans ivaretas gjennom vurderingen som skal foretas etter vareførselsloven § 1-4 første ledd siste punktum. Det skal bare kreves politiattest dersom det foreligger et nødvendig behov etter denne bestemmelsen. Følgelig skal det ikke kreves fremlagt politiattest av samtlige personer som utfører oppgaver for Tolletaten.

For personer som ikke skal ansettes i Tolletaten, vil det sjeldent være relevant og nødvendig med utvidet eller uttømmende politiattest. Det kan likevel være nødvendig dersom disse skal utføre særskilte oppgaver. Det gir dessuten god sammenheng i regelverket dersom det kan kreves fremlagt utvidet og uttømmende politiattest også fra slike personer dersom de skal utføre særskilte oppgaver, jf. gjeldende regulering i vareførselsloven § 1-4 første ledd.



Som særskilte stillinger anses i praksis tollfaglige stillinger og stillinger i etterretningsenheter, jf. Prop. 237 L (2020–2021) side 40. Det samme vil gjelde for ansatte som utvikler, vedlikeholder og bruker systemstøtte for slike stillinger. Utvidet og uttømmende politiattester vil bare kunne kreves dersom en saklig og grundig vurdering av behovet i den konkrete situasjonen tilsier at det er nødvendig med slik attest.

Tolletaten vil fortsatt måtte vurdere konkret i hvert enkelt tilfelle hvilken betydning eventuelle anmerkninger på politiattesten skal få for kontraktsforholdet. På vareførselsområdet vil særlig opplysninger om brudd på straffebestemmelser om vinningskriminalitet, narkotikakriminalitet, organisert kriminalitet og terrorhandlinger være relevant når det vurderes om det er fare for at vedkommende på ny vil begå lovbrudd.

For å sikre at bestemmelsen dekker alle relevante situasjoner, foreslår departementet å bruke uttrykket «utføre arbeid eller oppgaver». Dette omfatter ikke bare Tolletatens oppgaver som er knyttet til kontroll av varer, men også andre typer tjenester og arbeid. Bestemmelsen skal også gjelde personer som utfører arbeid eller oppgaver for en tjenesteleverandør for Tolletaten. Dette vil for eksempel inkludere innleide IT-konsulenter og innleid vaskepersonell, dersom forholdene i det konkrete tilfellet tilsier det.

## **5 ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER**

Det antas at forslaget ikke vil innebære økonomiske eller administrative konsekvenser av betydning.

Det er politiet som er ansvarlig for å utstede politiattester. Ettersom adgangen til å kreve fremlagt politiattest foreslås utvidet til å omfatte en større personkrets enn etter gjeldende rett, må det påregnes noe mer administrasjon enn i dag. Det er vanskelig å anslå konkret hvor mange flere henvendelser politiet vil motta som følge av

endringsforslaget. Innhenting av politiattest er et sikkerhetstiltak, og omfanget vil avhenge av det gjeldende trussel- og risikobildet. De økonomiske kostnadene ved endringen anslås imidlertid å være begrenset.

## **6 IKRAFTTREDELSE**

Tidspunktet for ikrafttredelse vil bli vurdert etter høringen.

## **7 FORSLAG TIL LOVENDRING**

I lov 11. mars 2022 nr. 9 om inn- og utførsel av varer (vareførselsloven) gjøres følgende endringer:

§ 1-4 første ledd skal lyde:

(1) Tollmyndighetene kan kreve fremleggelse av ordinær politiattest *fra personer som skal utføre arbeid eller oppgaver for tollmyndighetene eller for en tjenesteleverandør for tollmyndighetene. For særskilte stillinger eller oppgaver* kan det kreves utvidet og uttømmende politiattest. I vurderingen av om politiattest skal kreves, og i tilfelle hvilken type attest, skal det blant annet tas hensyn til stillingens *eller oppgavens* art, omfang og varighet, hvilke rettigheter og plikter som ligger til stillingen *eller oppgaven*, og hvilke *konkrete arbeidsoppgaver* som skal utføres.